

HÖGSTA DOMSTOLEN

INKOM: 2020-11-23
MÅLNR: T 6128-20
AKTBIL: 1

Till

Högsta domstolen

Stockholm den 20 november 2020

Endast via e-post till svea.hovratt@dom.se

ÖVERKLAGANDE OCH ANSÖKAN OM PRÖVNINGSTILLSTÅND

Klagande: 1. Anders Bragnum, 19641130-0251

Hasslavägen 6

746 94 Häggeby

2. Carl Bragnum, 19280301-0517

Kungsholmstorg 6 A Lgh 1701

112 21 Stockholm

3. Pontus Bragnum, 19911207-5677

Kungsholmstorg 6, 4 tr

112 21 Stockholm

4. Stig Bragnum, 19390512-1236

Spånga Kyrkväg 542

163 62 Spånga

Ombud: Advokaterna Henrik Wistam och Hans Eriksson

Westerberg & Partners Advokatbyrå AB

Box 3101

103 62 Stockholm

E-post: henrik.wistam@westerberg.com, hans.eriksson@westerberg.com

Motpart: 1. Bragnum Invest Holding AB, 559117-7885

c/o Lars Österberg

Bondegatan 7

116 23 Stockholm

2. Bragnum Invest (D) AB, 559117-7851
c/o Lars Österberg
Bondegatan 7
116 23 Stockholm

3. Bragnum Invest (E) AB, 559117-7869
c/o Lars Österberg
Bondegatan 7
116 23 Stockholm

Ombud: Advokaterna David Klose och Eric Lindgren
Moll Wendén Advokatbyrå AB
Stortorget 8
211 34 Malmö

Saken: Överklagande av Patent- och marknadsöverdomstolens dom av den 23 oktober 2020 i mål PMT 7902-19

Som ombud för Anders Bragnum, Carl Bragnum, Pontus Bragnum och Stig Bragnum (gemensamt ”Familjen Bragnum”) överklagar vi härmed Patent- och marknadsöverdomstolens dom av den 23 oktober 2020 i mål PMT 7902-19 (”Domen”) och ansöker om prövningstillstånd.

YRKANDEN

1. Familjen Bragnum yrkar att Högsta domstolen:
 - meddelar prövningstillstånd;
 - med ändring av punkt 1 i Domen häver de registrerade företagsnamnen Bragnum Invest Holding AB, Bragnum Invest (D) AB och Bragnum Invest (E) AB;
 - med ändring av punkt 2-4 i Domen befriar Familjen Bragnum från skyldigheten att ersätta svarandena för dess rättegångskostnader vid Patent- och marknadsdomstolen och Patent- och marknadsöverdomstolen, och ålägger svarandena att ersätta Familjen Bragnum för dess rättegångskostnader vid Patent- och marknadsdomstolen med 737 975 kr och för dess rättegångskostnader vid Patent- och marknadsöverdomstolen med 498 650 kr; samt
 - förpliktar svarandena att utge ersättning för Familjen Bragnums rättegångskostnader vid Högsta domstolen med belopp som anges senare.

BAKGRUND

2. Efternamnet Bragnum bärs av en släkt om 14 personer i Sverige. Familjen Bragnum är del av denna släkt. Bragnum är också namnet på fyra mycket små orter med mindre än 50 invånare i Västra Götaland och orterna är inte heller kända av någon särskild anledning.
3. Svarandena har sedan 2017 registrerat företagsnamnen Bragnum Invest Holding AB, Bragnum Invest (D) AB och Bragnum Invest (E) AB ("Företagsnamnen") enligt lag (2018:1653) om företagsnamn ("FL") och använt dessa i näringsverksamhet.
4. Familjen Bragnum yrkar att Företagsnamnen hävs på två alternativa grunder. I första hand ska Företagsnamnen hävas enligt 3 kap. 1 § FL med hänvisning till 2 kap. 6 § FL då dessa innehåller något som är ägnat att uppfattas som Familjen Bragnums efternamn och svarandenas användning av Företagsnamnen medför nackdel för Familjen Bragnum. I andra hand ska Företagsnamnen hävas enligt 2 kap. 2 § femte punkten FL då dessa är ägnade att vilseleda allmänheten eftersom verksamheten svarandena bedriver under Företagsnamnen saknar koppling till den geografiska platsen Bragnum.
5. I Domen har Patent- och marknadsöverdomstolen ("PMÖD") funnit att Företagsnamnen inte ska hävas p.g.a. Familjen Bragnums namnrätt. PMÖD har särskilt funnit att efternamnet Bragnum har s.k. dubbelbetydelse.
6. I frågan om dubbelbetydelse har en minoritet om två hovrättsråd varit skiljaktiga och funnit att Familjen Bragnums efternamn inte har dubbelbetydelse. Samma minoritet har emellertid funnit att svarandenas användning av Företagsnamnen inte inneburit nackdel för Familjen Bragnum, varför minoriteten också funnit att Företagsnamnen inte ska hävas.
7. PMÖD har slutligen funnit att Företagsnamnen inte är vilseledande.
8. Familjen Bragnum anser att Domen är felaktig, i strid med praxis på flera punkter och innehåller frågor där det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att ett överklagande prövas av Högsta domstolen. De närmare skälen för prövningstillstånd redovisas nedan i punkterna 119-128.

GRUNDER

9. Efternamnet Bragnum bärs av 14 personer i Sverige som tillhör samma släkt. Efternamnet har burits av släkten sedan 1939. Familjen Bragnum tillhör denna släkt och efternamnet Bragnum har särskilt skydd.
10. Familjen Bragnum bedriver näringsverksamhet i Stockholm genom ett antal familjebolag i fastighetsbranschen. Familjen Bragnums släkt har bedrivit liknande verksamhet under decennier.

11. Företagsnamnen innehåller efternamnet Bragnum med de verksamhetsbeskrivande tilläggen Invest Holding respektive Invest (D) och Invest (E). Svarandena använder Företagsnamnen för investeringsverksamhet i Stockholm som är närliggande den verksamhet Familjen Bragnum bedriver i Stockholm. Företagsnamnen är ägnade att uppfattas som familjen Bragnums efternamn.
12. Svarandena saknar Familjen Bragnums medgivande att använda efternamnet Bragnum som företagsnamn.
13. Användningen av Bragnum som del av Företagsnamnen medför nackdel för Familjen Bragnum. Svarandenas registrering av Företagsnamnen har bland annat lett till att Familjen Bragnum vid flera tillfällen nekats registrera företagsnamn som inkluderar efternamnet Bragnum, nämligen företagsnamnen Bragnum Fastigheter AB och Bragnum Organization AB.
14. Svarandenas användning av Företagsnamnen har vidare lett till förväxlingar där allmänheten trott att det föreligger samband mellan den verksamhet som bedrivs av svarandena under Företagsnamnen och den näringsverksamhet som Familjen Bragnum bedriver, trots att sådant samband inte finns.
15. Familjen Bragnum har därtill lidit men i form av psykiskt obehag till följd av dessa förväxlingar.
16. Företagsnamnen är under alla förhållanden ägnade att vilseleda allmänheten och ska därför hävas. Den verksamhet som svarandena bedriver under Företagsnamnen sker från Stockholm. Bolagen har därtill registrerad adress och registrerat arbetsställe i Stockholm. Någon relevant anknytning till orten Bragnum finns inte över huvud taget.

UTVECKLING AV TALAN

Namn-rätten

17. Den första svenska namnlagen (1963:521) trädde i kraft 1963. Den ersattes av namnlag (1982:670) som trädde i kraft 1983 som i sin tur ersattes av lagen (2016:1013) om personnamn ("PNL") som trädde i kraft 2017. Namnrättens speciella skyddsföremål och dess historiska relevans för både namnets bärare och för samhället beskrivs på följande sätt i prop. 2015/16:180 s. 20-21.

"Personnamn är en viktig och naturlig del av vårt samhälle. Ett namn är något som ger individen en identitet och en möjlighet att visa samhörighet med en viss familj och släkt. Genom namn kommunicerar vi med varandra och skapar relationer. Personnamn bidrar även till att skapa vår gemensamma identitet. ...

Namnet visar vem man är och vilka man har samhörighet med. Eftersom rätten till ett visst efternamn är nära förknippad med personligheten, omfattas den också av rätten till privatliv enligt den Europeiska konventionen angående

skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) har barnet rätt till sin identitet, vilket innefattar bl.a. namn och släktförhållanden såsom dessa erkänns i lag. Lagregleringen av personnamn fyller alltså en viktig funktion.”

Rätten till företagsnamn

18. Företagsnamn skyddar det namn under vilket näringsidkare driver rörelse. Rätten till företagsnamn (den tidigare s.k. firmarätten) regleras huvudsakligen i FL men kompletteras av ytterligare bestämmelser i flera andra lagar, t.ex. i 28 kap. aktiebolagslag (2005:551).

Det korsvisa skyddet mellan namnrätten och rätten till företagsnamn

19. Namnrätten utgör ett skydd för namnet som sådant (SOU 2001:26 s. 317). Med åberopande av sin namnrätt enligt PNL kan t.ex. bäraren av vissa efternamn utverka förbud mot att annan använder efternamnet eller liknande efternamn.
20. P.g.a. namnrättens speciella karaktär har lagstiftaren ansett det motiverat att vissa särskilt skyddsvärda namnrätter också ska kunna hävdas inom ramen för andra rättsområden än namnrätten, dvs. att namnrätter ska kunna användas utanför PNL:s tillämpningsområde. Ett system med det som inom den immaterialrättsliga doktrinen kallas korsvist skydd har skapats mellan namn-, företagsnamns- och varumärkesrätterna.
21. Skyddet är korsvist i den bemärkelsen att t.ex. omständigheten att ett efternamn lagligen bärs i Sverige utgör ett hinder mot att registrera ett varumärke eller företagsnamn som är ägnat att uppfattas som efternamnet (2 kap. 10 varumärkeslag (2010:1877) ”VML” samt 2 kap. 6 § FL). På motsvarande korsvisa sätt kan förekomsten av en svensk varumärkesrättighet eller rättighet till ett företagsnamn utgöra hinder för en person att anta ett efternamn som kan förväxlas med varumärket eller företagsnamnet (15 § sjätte punkten PNL).
22. Vid tillämpningen av detta korsvisa skydd är det viktigt att dessa lagars bestämmelser ses som en del av ett större sammanhängande system. Förändringar i en del av systemet riskerar få effekter för övriga delar av systemet.

PNL och 1982-års namnlag

23. På s. 7-8 i Domen beskriver PMÖD som utgångspunkt i domskälen hur PNL inneburit stora förändringar för den svenska namnrätten i förhållande till den tidigare 1982-års namnlag. PMÖD nämner också att den av Familjen Bragnum åberopade tidigare Högsta domstols- och hovrättspraxisen avsåg tillämpningar av äldre namnlagar. PMÖD verkar således anse:
 - att PNL inneburit en försämring för Familjen Bragnums möjligheter att häva Företagsnamnen i förhållande till 1982-års namnlag; samt

- att tidigare praxis enligt äldre namnlagar nu helt saknar eller är av mindre relevans.

24. Familjen Bragnum anser därför att det är motiverat att beskriva hur PNL:s ikraftträdande inte inverkat negativt på Familjen Bragnums möjligheter att vinna bifall till sin talan i målet och hur den tidigare praxisen alltjämt är tillämplig och av central betydelse för utgången i målet, till skillnad från vad PMÖD anser.

Tidigare namnlagar

25. Tidigare namnlagar gav ett s.k. administrativt skydd till samtliga efternamn (10 § i 1963-års namnlag och 13 § i 1982-års namnlag). Det administrativa skyddet enligt tidigare namnlagar var mycket omfattande och de praktiska möjligheterna att byta efternamn på andra än traditionella sätt (t.ex. vid giftermål, adoption eller genom att anta ett nybildat efternamn) var små (prop. 1963:37 s. 87ff).
26. Det administrativa skyddet kompletterades i tidigare namnlagar av en rätt för bärare av s.k. egenartade efternamn att vända sig till allmän domstol och t.ex. söka förbud mot annans användning av efternamnet som företagsnamn (19 § i 1963-års namnlag och 20 § i 1982-års namnlag). Denna rätt kallas i doktrin det materiella namnskyddet. De egenartade efternamn som gavs materiellt namnskydd var efternamn som var ägnade att utmärka tillhörigheten till en viss släkt (19 § tredje stycket i 1963-års namnlag och 20 § tredje stycket i 1982-års namnlag).

PNL

27. Syftet med införandet av PNL var att modernisera det svenska namnrättsliga systemet. Sedan 1982-års namnlag hade svenskar med tiden kommit att anse sig ha ett större behov av att kunna anta nya, byta och ändra sina namn. Vid tiden för PNL:s antagande ansågs det ligga i statens intresse att förenkla och effektivisera dessa namnrättsliga förfaranden. Vid denna tid såg lagstiftaren inte längre någon anledning varför t.ex. en bärare av det vanliga efternamnet Johansson inte skulle kunna byta namn till det lika vanliga efternamnet Svensson, vilket inte var möjligt enligt tidigare namnlagar där alla efternamn gavs ett administrativt skydd. Dessa förändringar beskrivs i prop. 2015/16:180 En ny lag om personnamn, s. 47-53.
28. Med relevans för detta mål infördes genom PNL följande nya bestämmelser:
- PNL gav i 15-16 §§ administrativt skydd åt färre efternamn än tidigare namnlagar. Istället för att alla efternamn hade administrativt skydd enligt tidigare namnlagar gav PNL endast administrativt skydd till efternamn som bars av färre än 2 000 personer i landet. Detta innebär i praktiken att de c:a 530 vanligaste efternamnen i landet inte gavs administrativt skydd, prop. 2015/16:180 En ny lag om personnamn, s. 50.
 - Som PMÖD funnit på s. 7 i Domen gav PNL i 23 § dock sannolikt materiellt namnskydd åt fler efternamn än tidigare namnlagar. Detta då vissa efternamn

som bärs av färre än 2 000 personer i landet (och får materiellt namnskydd enligt PNL) sannolikt inte skulle ha kvalificerats för materiellt namnskydd enligt tidigare namnlagar då de inte skulle ansetts utpeka en viss släkt i enlighet med 19 § i 1963-års namnlag och 20 § i 1982-års namnlag.

29. Dessa nyheter innebar en förändring av vilka och hur många efternamn som skulle ges administrativt skydd. Dessa nyheter innebar dock inte att det materiella namnskyddet som tillkommer bäraren av ett dessa efternamn ändras eller försvagas. Själva innehållet i det materiella namnskyddet, dvs. vad bäraren av ett administrativt skyddat efternamn kan göra med sin rätt, förändrades över huvud taget inte genom PNL på det sätt PMÖD verkar göra gällande.
30. Det nämns uttryckligen i PNL:s förarbeten att lagens nya bestämmelser, och särskilt förändringen i 23 § som medför att efternamnet inte längre behöver vara "egenartat" för att ges materiellt namnskydd, inte kommer innebära någon praktisk skillnad för det materiella namnskyddet i jämförelse med 1982-års namnlag.

"Som kommittén påpekar kommer detta inte att innebära några större skillnader i praktiken. Kravet på att namnet ska vara egenartat för att komma i åtnjutande av skydd bör nämligen inte ha någon större betydelse vid sidan av de begränsningar som redan ligger i att namnet inte får användas obehörigen och inte heller till nackdel för den som lagligen bär namnet. I samtliga fall som förekommit i rättspraxis har det stått klart att de berörda efternamnen varit egenartade i lagens mening. I stället har den centrala frågan i prövningen varit om intrånget orsakat namnhavaren någon skada." (prop. a.a., s. 62)
31. Det framgår således tydligt av PNL och bekräftas av lagens förarbeten att utmönstrandet av begreppet egenartad i den nya lagen inte ändrade eller försvagade det materiella namnskyddet. Möjligheten att t.ex. häva företagsnamn med åberopande av efternamnet enligt 3 kap. 1 § FL med hänvisning till 2 kap. 6 § FL påverkades således över huvud taget inte av PNL:s ikraftträdande.
32. Efternamnet Bragnum har burits av en enda släkt sedan 1939 och bärs idag av 14 personer, inkl. Familjen Bragnum. Efternamnet består av ett ord med mycket ovanlig ordbildningstyp utan vedertagen betydelse på svenska. Under dessa omständigheter hade Familjen Bragnums efternamn ansetts utgöra ett administrativt skyddat efternamn enligt både 1982-års namnlag och PNL, och Familjen Bragnum hade givits ett materiellt namnskydd till efternamnet enligt både 1982-års namnlag och PNL.
33. Familjen Bragnums materiella namnskydd till efternamnet Bragnum, inkl. möjligheten som det korsvisa skyddet mellan namn- och företagsnamnsrätten medger att enligt 3 kap. 1 § FL och 2 kap 6 § FL häva företagsnamn som innehåller efternamnet Bragnum, har således över huvud taget inte påverkats av PNL:s ikraftträdande. PMÖD verkar på s. 7-8 i Domen ge uttryck för att PNL inneburit

en försämring för Familjen Bragnums möjligheter att häva Företagsnamnen i förhållande till 1982-års namnlag. Denna utgångspunkt är enligt ovan fel.

Befintlig Högsta domstols- och hovrättspraxis är alltjämt tillämplig

34. PMÖD:s majoritet förankrar inte sin dom i tidigare praxis. T.ex. är NJA 1973 s. 717 (Wänerskog) en viktig utgångspunkt för målet som etablerar ett stort skyddsomfång för Familjen Bragnums efternamn. Som nämnts ovan verkar PMÖD:s val att inte beröra denna praxis vara ett resultat av att PMÖD anser att PNL inneburit så stora förändringar för den svenska namnrätten att tidigare praxis inte längre är tillämplig. PMÖD:s minoritet har å sin sida funnit att denna praxis är relevant och har utifrån denna praxis funnit i enlighet med Familjens Bragnums yrkande i den centrala frågan i målet om Familjen Bragnums efternamn har dubbelbetydelse.
35. Familjen Bragnum har ovan beskrivit hur PNL:s ikraftträdande inte inverkat negativt på Familjen Bragnums materiella namnskydd och möjlighet att enligt det korsvisa skyddet häva Företagsnamnen. Familjen Bragnum menar därför att minoriteten gjort rätt bedömning och att den tidigare praxisen alltjämt är tillämplig och relevant även efter PNL:s ikraftträdande.
36. Familjen Bragnum menar att befintlig praxis får avgörande betydelse för de centrala frågorna i målet:
 - Familjen Bragnums påstående att efternamnet Bragnum inte har dubbelbetydelse bekräftas av den underrättspraxis som finns på området i form av Svea hovrätts dom i mål 1990-01-16 DT 3 (Rosenvik) och Göta hovrätts dom i mål 1991-11-15 DT 2048 T98/90 (Hallifax).
 - Familjen Bragnums påstående att familjen lidit nackdel av svarandenas användning av Företagsnamnen i enlighet med 2 kap. 6 § FL bekräftas av NJA 1973 s. 717 (Wänerskog) och NJA 1985 s. 563 (Gullmarstrand).

Dubbelbetydelse

37. För att hävningsgrund ska föreligga enligt 3 kap. 1 § FL med hänvisning till 2 kap. 6 § FL krävs att företagsnamnet innehåller eller består av ”något som är ägnat att uppfattas som någon annans efternamn som har särskilt skydd.” I förarbeten, praxis och doktrin har sedan länge funnits en diskussion om hur denna hävningsgrund ska tillämpas på efternamn med s.k. dubbelbetydelse.
38. Dubbelbetydelse definieras i SOU 2001:26 s. 317-318 som ”ord vars semantiska primärbetydelse var en annan än att vara namn”. Vidare anges att ”följande grupper av ord [har] ansetts inte vara ägnade att uppfattas som släktnamn: [...] 4. ord som främst uppfattas som geografiska namn...”. Användningen av kvalifikationen ”främst” för geografiska namn, visar att inte alla geografiska namn, utan endast vissa geografiska namn ska anses kunna etablera dubbelbetydelse.

39. Vid bedömningen om ett ord - som både bärs som efternamn och används som geografisk beteckning - har dubbelbetydelse har det i praxis gjorts en helhetsbedömning utifrån en bedömning av två omständigheter: 1) ordets ordbildningstyp, och 2) i vilken omfattning ordet använts som geografisk beteckning. Om ordets ordbildningstyp inte tydligt visar att det avser en geografisk plats talar detta mot dubbelbetydelse. Om ordet endast används i mindre utsträckning, dvs. används för mycket små eller annars okända geografiska platser, talar även detta mot dubbelbetydelse.
40. Familjen Bragnum har i målet beskrivit detta som en ”tröskel” för den grad av kunskap den svenska allmänheten måste ha om den geografiska platsen för att bäraren av ett efternamn som är identiskt med Ortsnamnet ska anses ha en inskränkt namnrätt.
41. Att det finns en sådan ”tröskel” har bekräftats i hovrättspraxis.
- Stockholms tingsrätt konstaterade i 1988-05-06 DT 69 följande avseende användningen av Rosenvik som geografisk beteckning. ”Denna begränsade geografiska användning av namnet Rosenvik bör därför inte i sig kunna grunda rätt för en firmarättslig användning av namnet vid sidan av släktnamnet Rosenvik”. Svea hovrätt fann i samma mål i 1990-01-16 DT 3 att ”I målet är inte visat annat än att användningen av den geografiska benämningen Rosenvik är begränsad. Denna geografiska användning är inte av beskaffenhet att inskränka namnskyddet.”
 - Göta hovrätt nådde samma slutsats i Halifax-målet 1991-11-15 DT 2048 T98/90 och slog fast att de kanadensiska och engelska orterna Halifax med 350 000 respektive 100 000 invånare inte var så pass kända i Sverige att det i Sverige burna efternamnet med samma lydelse fått dubbelbetydelse.
42. PMÖD har på s. 9 i Domen funnit att Bragnum, som är benämningen för fyra mycket små bebyggelser i Västra Götalands län (med så vitt känt mindre än 50 invånare), har dubbelbetydelse med följande motivering.
- ”Eftersom ordet Bragnums semantiska primärbetydelse är att vara ett Ortsnamn i Sverige, och ordet alltså ingår i språket i en annan bestämd betydelse, finner Patent och marknadsöverdomstolen att Bolagens företagsnamn redan av detta skäl inte träffas av registreringshindret i 2 kap. 6 § 1 lagen om företagsnamn. Företagsnamnen kan därmed inte anses ägnade att uppfattas som någon annans efternamn. Enligt Patent och marknadsöverdomstolens mening saknar det betydelse för bedömningen huruvida Ortsnamnet Bragnum är känt för den svenska allmänheten [vår understrykning] i stort eller för någon särskild målgrupp.”

43. PMÖD har i citerat stycke endast prövat om efternamnet/ordet Bragnum har en semantisk primärbetydelse som ett Ortsnamn genom att titta på ordet Bragnums ordbildningstyp. PMÖD har dock inte prövat om efternamnet/ordet Bragnum uppfyller det andra kravet, nämligen om den geografiska platsen Bragnum också används i tillräckligt stor utsträckning och alltså är tillräckligt känd hos den svenska allmänheten för att främst uppfattas som ett geografiskt namn och därmed passera över den tröskel Familjen Bragnum gör gällande i målet.
44. PMÖD anser på s. 9 i Domen att det över huvud taget inte finns någon sådan tröskel. PMÖD konstaterar endast att ordet/efternamnet Bragnum är identiskt med en geografisk plats och har en orddel, -um, som för tankarna till en ort och därmed har ordet/efternamnet Bragnum dubbelbetydelse.
45. PMÖD anser till och med att det saknar ”betydelse för bedömningen huruvida Ortsnamnet Bragnum är känt för den svenska allmänheten i stort eller för någon särskild målgrupp.” Enligt PMÖD kan Bragnum således över huvud taget inte utgöra hävningsgrund för företagsnamn då efternamnet har samma lydelse som en geografisk plats och har en orddel, -um, som för tankarna till en ort, oavsett hur känd eller okänd den geografiska platsen Bragnum är för den svenska allmänheten.
46. Den prövning som förespråkas av PMÖD i Domen är i direkt strid med ovan angivet förarbetsuttalande och ovan angivna praxis. Tillämpningen av denna princip skulle riskera få långtgående och orimliga konsekvenser för den svenska namnrätten, och för systemet för korsvist skydd mellan namn-, företagsnamns- och varumärkesrätten. Tillämpningen av denna princip skulle innebära att alla efternamn som är identiska med en geografisk plats och har en orddel som för tankarna till en geografisk plats (som -vik, Vänern eller Gullmarn) har dubbelbetydelse, oavsett hur stor orten är och oavsett hur känd orten är hos den svenska allmänheten. På detta sätt skulle många svenska efternamns materiella namnskydd inskränkas, vilket är i strid med förarbetsuttalandena som uttryckligen anger att det materiella namnskyddet inte förändras av de nya bestämmelserna i PNL.
47. PMÖD:s minoritet har i Domen funnit att Bragnum inte är ett ord med dubbelbetydelse. Den skiljaktiga minoriteten konstaterar att Bragnum i och för sig är namnet på några bebyggelser i Västra Götaland men att dessa inte visats vara tillräckligt kända för att Bragnum ska anses ha dubbelbetydelse, dvs. att dessa geografiska platser inte passerat den tröskel som Familjen Bragnum gjort gällande i målet.

”Emellertid har det inte åberopats någon utredning som visar att dessa platser – ensamma eller tillsammans – är kända i sådan utsträckning att betydelsen av Bragnum som geografisk benämning kan anses framstå som den primära. Inte heller visar den i målet åberopade marknadsundersökningen att Bragnums

betydelse som benämning på en geografisk plats är den primära.

Undersökningen ger snarare stöd för att de personer som har deltagit i den uppfattar Bragnum varken som ett efternamn eller en geografisk benämning.”

(s. 14 i Domen)

48. PMÖD:s minoritet har i domen särskilt beaktat den marknadsundersökning i målet som visar den svenska allmänhetens faktiska kännedom om ordet Bragnum, PMD:s aktbil. 33 i mål PMT 11550-18. Av marknadsundersökningen framgår att endast 2-3 procent av den svenska allmänheten känner till att ordet Bragnum över huvud taget är en benämning på någon geografisk plats.
49. Familjen Bragnum anser, i enlighet med PMÖD:s minoritet och tidigare praxis och förarbeten, att ett efternamn/ord som är identiskt med en geografisk plats, innehåller en orddel som för tankarna till en ort, men användningen varit begränsad eller platsen inte är tillräckligt känd inte kan anses ”främst uppfattas som ett geografiskt namn”. Efternamnet/ordet Bragnum har därför inte dubbelbetydelse.
50. Då efternamnet Bragnum ingår i sin helhet som dominant i samtliga Företagsnamnen innehåller Företagsnamnen ”något som är ägnat att uppfattas som någon annans efternamn som har särskilt skydd”.

Nackdel

51. För att hävningsgrund ska föreligga enligt 3 kap. 1 § FL med hänvisning till 2 kap. 6 § FL p.g.a. någons äldre namnrätt krävs också att ”användningen av företagsnamnet skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet”.
52. Enligt NJA 1985 s. 563 (Gullmarstrand) och prop. 2015/2016: 180 s. 117 ska denna nackdel bestå av en risk för någon konkret form av besvär eller förlust för bäraren av efternamnet till följd av motpartens användning av företagsnamnet. Vid denna bedömning ska också bäraren av efternamnets rent ideella intressen beaktas.
53. Svarandenas användning av Företagsnamnen har medfört två olika nackdelar för Familjen Bragnum. I det följande kommer först beskrivas hur det föreligger stor förväxlingsrisk mellan svarandenas användning av Företagsnamnen och Familjen Bragnum, och att Företagsnamnen medfört nackdel för Familjen Bragnum genom att konkreta förväxlingar skett. Därefter kommer beskrivas hur svarandenas användning av Företagsnamnen medfört nackdel för Familjen Bragnum genom att Familjen Bragnum hindrats registrera företagsnamn som innehåller Bragnum p.g.a. att Företagsnamnen utgjort registreringshinder. Slutligen beskrivs vilken inverkan frågan om efternamnet Bragnums särprägel får på nackdelsbedömningen utifrån NJA 1973 s. 717 och NJA 1985 s. 563.

Risk för förväxling

54. Ordet Bragnum är det dominanta inslaget i de tre Företagsnamnen. Det föreligger identitet mellan företagsnamnsdominanten och Familjen Bragnums efternamn.

55. Den investeringsverksamhet som svarandena bedriver under Företagsnamnen är närliggande den verksamhet i form av förvaltning av fastigheter och finansiella instrument som Familjen Bragnum bedriver genom sina bolag.
56. Både Familjen Bragnum och svarandena bedriver sin verksamhet i Stockholm.
57. Under dessa omständigheter föreligger en hög grad av förväxlingsrisk mellan Familjen Bragnums efternamn och Företagsnamnen.

Faktiska förväxlingsfall

58. Det har också skett faktiska förväxlingsfall där allmänheten trott att den verksamhet som svarandena bedriver under Företagsnamnen har kommersiell koppling till Familjen Bragnum. Det har både skett förväxlingsfall av kommersiell natur och förväxlingsfall av privat natur.
59. Av prop. 2015/16:180 s. 117 framgår att "[r]edan den omständigheten att förväxling har skett mellan namnhavaren och innehavaren av ett kännetecken kan vara tecken på en sådan nackdel". Därutöver har de förväxlingar som skett också inneburit psykiskt obehag för Familjen Bragnums medlemmar. Familjen Bragnum har fört muntlig bevisning om dessa förväxlingsfall och det psykiska obehag dessa medfört genom förhör med Pontus Bragnum, se s. 9 i PMD:s dom.
60. Vad avser förväxlingsfall som sker i kommersiella sammanhang är det tydligt att sådana objektivt sett är till skada för Familjen Bragnum i lagens mening. Svarandenas användning av Företagsnamnen innebär en överhängande risk för att allmänheten, inkl. andra företag och företagsledare, får den felaktiga uppfattningen att det finns ett kommersiellt samband mellan den verksamhet Familjen Bragnum bedriver genom flera bolag i fastighetsbranschen och den investeringsverksamhet som svarandena bedriver under Företagsnamnen. Den typ av investeringsverksamhet som svarandebolagen bedriver är inte en typ av verksamhet som Familjen Bragnum och dess företagskoncern vill förknippas med. Om Familjen Bragnum förknippas med denna verksamhet riskerar Familjen Bragnums goda renommé som familjeföretag att skadas och det förtroende som finns i branschen för Familjen Bragnum att urholkas.
61. Familjen Bragnum har fört bevisning om ett sådant konstaterat fall av förväxling i kommersiella sammanhang avseende Familjen Bragnums revisor. Familjen Bragnums bolagskoncern har genom avtal med sin revisor på givit denne till uppgift att kontrollera alla verksamheter och ekonomiska intressen som Familjen Bragnum har. P.g.a. svarandebolagens Företagsnamn skedde en förväxling under 2018 där revisorn leddes att tro att Familjen Bragnum startat en ny investeringsverksamhet utan revisorns inblandning. Denna förväxling hade kunnat allvarligt skada Familjen Bragnums relation med sin revisor.

62. I tiden efter huvudförhandlingen i PMÖD har även ytterligare förväxlingsfall av kommersiell natur mellan svarandebolagen och Familjen Bragnums verksamhet kommit till Familjen Bragnums kännedom.
63. Under pågående Covid-19 pandemi har Pontus Bragnum fått ett antal telefonsamtal där det påstods att Familjen Bragnums bolag köpt delar av företag som försvagats ekonomiskt under pandemin, dvs. att Familjen Bragnum utnyttjat pandemin för att berika sig på andra företagens bekostnad. Pontus Bragnum förstod inledningsvis inte vad dessa samtal handlade om då Familjen Bragnum inte bedriver någon verksamhet där man investerar i finansiellt utsatta bolag. I slutet av oktober klargjordes vid ett av dessa telefonsamtal att det handlade om en investering Familjen Bragnum påstods ha gjort i ett bolag i Sandbäckens-koncernen.
64. Investeringen i Sandbäckens-koncernen har enligt uppgift gjorts av svarandena. Svarandenas investering beskrivs i pressmeddelanden som att "Segulah Fond V tar in Bragnum som minoritetsinvesterar" och "Segulah tar in Bragnum som minoritetsinvesterar". Totalt uppskattar Pontus Bragnum att han fått samtal från 10-15 olika personer i ärendet som har haft negativa kommentarer om Familjen Bragnums påstådda utnyttjande av Sandbäckens-koncernens försvagade ekonomi under pandemin.
65. Vad avser förväxlingsfall som sker i privata sammanhang och som leder till psykiska obehag för bäraren av efternamnet har dessa ansetts utgöra nackdel i lagens mening enligt följande praxis.
- 1) I Svea hovrätts dom 1990-05-31, DT 22-T818/89 (Rebo) hade bäraren av efternamnet Rebo gjort gällande en liknande typ av privat förväxling som Familjen Bragnum visat att Stig Bragnum lidit i detta mål. Svea hovrätt fann att "Anledning saknas att ifrågasätta vad Agneta Rebo uppgett om att hennes namn av arbetskamrater satts i samband med bolagets verksamhet och att hon känt sig besvårad av detta."
 - 2) Stockholms tingsrätt konstaterade i 1988-05-06 DT 69 (Rosenvik) följande avseende förväxlingar i privata sammanhang.

"I målet är utrett att Per Rosenvik utsatts för ett faktiskt förväxlingsfall ... Av förhören med Per, Jonas och Rolf Rosenvik framgår vidare att dessa personer inte sällan satts i relation till Rosenvikbolagen. Tingsrätten har fått den bestämda uppfattningen att i varje fall Per Rosenvik lider psykiskt obehag av detta. Av vad som framkommit under förhören med Per Rosenvik och medparter synes framgå att de närmast är illa berörda över att Rosenvikbolagen egenmäktigt utnyttjar deras gamla släktnamn. Med hänsyn till att det i förevarande mål är fråga om ett särpräglat och mer än tvåhundraårigt släktnamn

burit av en enda släkt anser tingsrätten det högst rimligt att medlemmarna av släkten Rosenvik känner ett inte ringa obehag av att deras namn kommit att utnyttjas kommersiellt utan deras samtycke. Även denna omständighet bör därför tillmätas betydelse vid bedömande av om nackdel föreligger. På grund av det anförda finner tingsrätten att Rosenvikbolagens användning av Rosenvik i sina firmor innebär nackdel i namnlagens mening”.

Svea hovrätt bekräftade i 1990-01-16 DT 3 att ”Hovrätten delar tingsrättens bedömning att Rosenvikbolagens användning av Rosenvik innebär nackdel i NLs mening”.

- 3) I PMT 15691-16 (Bernadotte & Falk) fann PMD att då efternamnet Bernadotte var i hög grad särpräglad så ”bör kravet på bevisning om psykiskt obehag därför inte ställas alltför högt (s. 9, andra stycket). Trots att PMD fann att käranden lämnat ”relativt allmänt hållna” uppgifter om psykiskt obehag ansågs dessa vara bevisade och utgöra nackdel i lagens mening.

66. Familjen Bragnum har fört muntlig bevisning i målet genom förhör med Pontus Bragnum om flera sådana konstaterade fall av förväxling i privata sammanhang där personer i Familjen Bragnums närhet uppmärksammat svarandebolagens verksamhet och påpekat för Stig Bragnum att han tydligen ”börjat bedriva investeringsverksamhet på ålderns höst”. Pontus Bragnum har i förhör beskrivit det psykiska obehag som dessa förväxlingar medfört. Även de nya förväxlingsfall med anledning av svarandenas investering i Sanbäckens som beskrivit ovan vid p. 63-64 har medfört obehag för Familjen Bragnum.
67. Under dessa omständigheter har Familjen Bragnum visat att förväxlingar skett i både kommersiella och privata sammanhang, och att detta lett till psykiskt obehag. Dessa förväxlingar och detta psykiska obehag utgör enskilt och sammantaget nackdel i 2 kap. 6 § FL:s mening.

Familjen Bragnum har hindrats registrera flera företagsnamn som innehållit efternamnet Bragnum p.g.a. svarandenas Företagsnamn

68. Familjen Bragnum och dess släkt har bedrivit verksamhet i Stockholm under decennier. Med tiden har Familjen Bragnums efternamn blivit bärare av god renommé.
69. Under 2017 bestämde sig Familjen Bragnum för att ändra familjens företagsnamn till företagsnamn som innehöll Familjen Bragnums efternamn för att använda den goda renommé som efternamnet Bragnum har. På detta sätt planerades en

omfattande förflyttning där efternamnet Bragnum skulle ingå i nya kännetecken för verksamheten.

70. Som ett första steg i denna förflyttning ansökte Familjen Bragnum den 1 februari 2018 om registrering av företagsnamnet Bragnum Fastigheter AB. Registreringsmyndigheten meddelade att hinder förelåg för registrering, bl.a. på grund av risk för förväxling med namnet på en av Familjen Bragnums släktingars bolag och med Företagsnamnen. Familjen Bragnum hade inga problem att få sin släktings medgivande till registreringen, men Företagsnamnen kvarstod som hinder.
71. Familjen Bragnum ansökte då istället om att registrera företagsnamnet Bragnum Organization AB, men även i detta fall ansåg registreringsmyndigheten att Företagsnamnen utgjorde hinder mot registrering. Detta föranledde Familjen Bragnum att kontakta svarandena och i slutändan väcka talan i detta mål.
72. Det registreringshinder som Företagsnamnen utgör innebär ett konkret hinder för Familjen Bragnums näringsintressen som inte kan övervinnas (annat än genom denna rättsprocess). En släkts efternamn har historiskt ansetts vara av sådan natur att det varit av särskilt värde för familjeföretag att kunna använda efternamnet i näringsverksamhet. Detta är själva grunden till det korsvisa skydd som beskrivs ovan mellan namn- och företagsnamnsrätten. Därutöver hindras Familjen Bragnum från att i sin näringsverksamhet utnyttja den renommé som efternamnet har.
73. Frågan om denna typ av registreringshinder innebär nackdel i lagens mening har prövats i följande hovrättspraxis.
- 1) I Rebo-målet uttalade Svea hovrätt att ”förekomsten av ett aktiebolag i vars firma ingår ordet Rebo får antas begränsa hennes möjligheter att få använda sitt efternamn i ett nybildat aktiebolags firma. [Bäraren av namnet] får på grund av det anförda anses ha nackdel av bolagets användning av släktnamnet.”
 - 2) I Rosenvik-målet uttalade Stockholms tingsrätt att ”i målet är utrett att ... Bernt Rosenvik betagits möjligheten att få en firma innehållande det egna släktnamnet inregistrerad” och att denna omständighet utgjorde nackdel i lagens mening. Svea hovrätt delade tingsrättens slutsats i nackdelsfrågan.
74. Det följer således av praxis att den typ av registreringshinder som Företagsnamnen utgör innebär nackdel för Familjen Bragnum i lagens mening.
75. PMÖD:s minoritet har dock i Domen konstaterat följande i frågan om dessa omständigheter (vår understrykning).
- ”Att familjen Bragnum kan ha mött visst hinder vid registreringen av nya företagsnamn på grund av andra företagsnamn som innehåller

ortsbeteckningen ... kan därför i detta fall inte anses tillräckligt för att användningen ska anses ha inneburit nackdel för familjen Bragnum.” (s. 14-15)

76. PMÖD:s minoritet gör alltså gällande att Företagsnamnen bara utgjort ett visst begränsat hinder för Familjen Bragnums möjlighet att registrera företagsnamn som innehåller efternamnet Bragnum. PMÖD:s minoritet verkar anse att Familjen Bragnum skulle kunna registrera ett antal olika företagsnamn som innehöll efternamnet Bragnum, och att det registreringshinder som svarandebolagens Företagsnamn utgör bara skulle utgöra ett hinder för en mindre del av dessa företagsnamnsförslag som Familjen Bragnum skulle kunna välja.
77. Familjen Bragnum gör gällande att omständigheterna i målet visar att svarandebolagens Företagsnamn inte bara utgör ett visst hinder, utan ett närmast absolut hinder för Familjen Bragnums möjlighet att registrera företagsnamn som innehåller deras efternamn.
78. Det bolag Familjen Bragnum avsåg att registrera företagsnamnet Bragnum Fastigheter AB för har verksamhet i fastighetsbranschen. Om det hade varit så att Familjen Bragnum inledningsvis försökt registrera företagsnamnet Bragnum AB och fått nej från registreringsmyndigheten hade det funnits ett argument om att Familjen Bragnum ev. kunnat registrera andra företagsnamn som bestod av efternamnet med verksamhetsbeskrivande tillägg.
79. Men det företagsnamn Familjen Bragnums inledningsvis försökte registrera var Bragnum Fastigheter AB, dvs. ett företagsnamn som bestod av efternamnet och det verksamhetsbeskrivande tillägget Fastigheter. Efter registreringsmyndighetens negativa svar försökte Familjen Bragnum därefter distansera sig från att i företagsnamnet specifikt nämna fastighetsbranschen, som registreringsmyndigheten tydligen ansåg låg för nära svarandebolagens investeringsverksamhet, och använde istället tillägget Organization. Även för detta namnförslag ansågs Företagsnamnen utgöra registreringshinder.
80. Om det enligt registreringsmyndigheten inte var tillräckligt att Familjen Bragnum la till det verksamhetsbeskrivande tillägget Fastigheter eller Organization för att särskilja företagsnamnet från Företagsnamnen är det inte rimligt att anta att Familjen Bragnum skulle kunna registrera något annat företagsnamn som innehöll Bragnum plus ett verksamhetsbeskrivande tillägg som var användbart för ett bolag inom fastighetsbranschen.
81. Enligt Familjen Bragnum utgör det en nackdel att inte tillåtas registrera företagsnamn som innehåller efternamnet med eller utan verksamhetsbeskrivande tillägg p.g.a. svarandenas Företagsnamn. Det saknar relevans för nackdelsbedömningen om Familjen Bragnum skulle kunna registrera företagsnamn som innehöll efternamnet Bragnum och helt andra verksamhetsbeskrivande tillägg,

t.ex. Bragnum Elinstallation AB, då det inte är sådan verksamhet Familjen Bragnum och dess släkt bedrivit under decennier.

82. I korrespondensen med registreringsmyndigheten har myndigheten heller inte instruerat Familjen Bragnum att inkomma med nya namnförslag med ytterligare eller annorlunda verksamhetsbeskrivande tillägg som på det sättet kan särskilja namnförslaget från svarandebolagens Företagsnamn. Istället har registreringsmyndigheten instruerat Familjen Bragnum att komma in med ett nytt företagsnamnsförslag med tillägg av förnamn eller initialer, t.ex. Pontus Bragnum Fastigheter AB. Ett sådant namnförslag skulle dock inte vara användbart för Familjen Bragnum då verksamheten inte bara avser Pontus Bragnums näringsverksamhet, utan hela Familjen Bragnums verksamhet i familjeföretaget. Förhållandet att Pontus Bragnum ev. skulle kunna ha registrerat Pontus Bragnum Fastigheter AB saknar därför relevans för målet.
83. Om något visar korrespondensen med registreringsmyndigheten att denna delar Familjen Bragnums uppfattning att efternamnet/ordet Bragnum uppfattas just som ett efternamn, och inte en geografisk plats. Om registreringsmyndigheten uppfattat Bragnum som en geografisk plats hade man nämligen enligt vedertagen praxis tillåtit registrering av företagsnamn som innehöll Bragnum med verksamhetsbeskrivande tillägg av just typen Bragnum Fastigheter AB.
84. Under dessa omständigheter utgör svarandebolagens Företagsnamn inte bara ett visst begränsat hinder för Familjen Bragnums möjlighet att registrera företagsnamn som innehåller Familjen Bragnums efternamn som PMÖD:s minoritet funnit i Domen, utan ett i praktiken absolut registreringshinder. Detta registreringshinder ska anses utgöra en nackdel i lagens mening.

Efternamnet Bragnums särpräglings relevans för nackdelsbedömningen

85. Både PMD och PMÖD:s minoritet har funnit att Familjen Bragnum visat ovan beskrivna omständigheter rörande förväxlingar som skett och psykiskt obehag. Såväl PMD som PMÖD:s minoritet har därför lagt dessa omständigheter till grund för sina bedömningar av nackdelsfrågan. Såväl PMD som PMÖD:s minoritet har dock funnit att svarandenas användning av Företagsnamnen inte inneburit nackdel för Familjen Bragnum.
86. Vid sina respektive bedömningar har PMD och PMÖD:s minoritet valt att ge andra förhållanden än de ovan beskrivna omständigheterna avgörande betydelse för nackdelsbedömningen:
- 1) PMD har på s. 20 i domen låtit sin slutsats att efternamnet Bragnum har dubbelbetydelse få avgörande betydelse för nackdelsbedömningen; och
 - 2) PMÖD:s minoritet har på s. 15 i Domen i och för sig ansett att efternamnet Bragnum inte har dubbelbetydelse, men har istället funnit att efternamnet

har låg särprägel och låtit denna omständighet få avgörande betydelse för nackdelsbedömningen.

87. Familjen Bragnum har ovan beskrivit varför efternamnet Bragnum inte ska anses ha dubbelbetydelse, vilket därför inte utvecklas ytterligare i denna del. PMÖD:s minoritets slutsats att efternamnet Bragnum skulle ha låg särprägel och därför ett snävt skyddsomfång föranleder dock följande kommentar.
88. Högsta domstolen fann i NJA 1973 s. 717 att skyddsomfånget för administrativt skyddade efternamn är olika stort beroende på hur starkt ”egenartat”, eller särpräglat, efternamnet är. Enligt NJA 1973 s. 717 ska tre faktorer användas vid bedömningen av efternamnets särprägel: ordbildningstyp, individualiseringsförmåga samt antalet bärare av namnet.
89. Utifrån dessa tre faktorer var efternamnet Wänerskog ”i hög grad egenartat” och förtjänade ett särskilt stort skyddsomfång i NJA 1973 s. 717. I NJA 1985 s. 563 fann Högsta domstolen utifrån samma tre faktorer att efternamnet Gullmarstrand var särpräglat av normalgraden och således förtjänade ett skyddsomfång av normalgraden då efternamnet Gullmarstrand inte ansågs vara lika särpräglat som Wänerskog. Gullmarstrands ordbildningstyp ansågs vara av ”tämligen naturlig ordbildning” då Gullmar är en sjö och sjöar har stränder och detta är en typ av ordbildningstyp som ofta förekommer i efternamn.
90. En liknelse kan i denna del göras med den varumärkesrättsliga principen om känneteckenskraft som säger att ett varumärke med stark särskiljningsförmåga ges större skyddsomfång än ett varumärke med lägre särskiljningsförmåga. Denna grundläggande princip kan ses som ett utlopp för en nyanserad och modern tillämpning av varumärkesrätten, att särskiljas från en binär och omodern tillämpning där alla varumärken skulle ges samma skyddsomfång oavsett hur stark eller svag dess särskiljningsförmåga var.
91. När en domstol ställs inför uppgiften att bedöma om nackdelsrekvisitet i 3 kap. 1 § FL med hänvisning till 2 kap. 6 § FL är uppfyllt ska domstolen därför i enlighet med NJA 1973 s. 717 bedöma vilket skyddsomfång det åberopade efternamnet har.
 - 1) Om domstolen finner att det åberopade efternamnet i och för sig uppfyller kraven i 16 § PNL (dvs. bärs av färre än 2 000 personer i landet) men bara har en ”normalgrad” av särprägel ska efternamnet ges ett ”normalt” skyddsomfång (NJA 1985 s. 563).
 - 2) Om domstolen finner att efternamnet uppfyller kraven i 16 § PNL men därutöver enligt de tre faktorerna är i hög grad särpräglat ska efternamnet ges ett särskilt stort skyddsomfång (NJA 1973 s. 717).
92. Det framgår av NJA 1973 s. 717 och NJA 1985 s. 563 att efternamnets skyddsomfångs storlek får betydande inverkan på nackdelsbedömningen. Om

efternamnets skyddsomfång är stort krävs mindre för att nackdel ska föreligga för bäraren av efternamnet p.g.a. motpartens användning av företagsnamn.

93. Då PMÖD på s. 7 i Domen verkar ifrågasätta relevansen av tidigare praxis på området, och över huvud taget inte gör någon bedömning av Familjen Bragnums efternamns särprägel, ser Familjen Bragnum anledning att nedan kort beskriva varför den princip om efternamns olika skyddsomfång utifrån de tre faktorerna som framgår av NJA 1973 s. 717 och NJA 1985 s. 563 bör fortsätta tillämpas även efter PNL:s ikraftträdande.
94. Det övergripande syftet med att ge bärare av vissa ovanliga efternamn ett materiellt namnskydd enligt 23 § PNL (och tidigare enligt 19 § i 1963-års namnlag och 20 § 1982-års namnlag) är enligt doktrin att ge efternamn med särskild individualiseringsförmåga ett skydd mot obehörig användning. När det gäller att bedöma ett efternamns individualiseringsförmåga är det just de tre faktorer som framgår av NJA 1973 s. 717 och NJA 1985 s. 563 som är de relevanta faktorerna vid bedömningen.
- ”Avsikten är att ge släktnamn med särskild individualiseringsförmåga, ett skydd mot obehörig användning. Ett namns individualiseringsförmåga sammanhänger i hög grad med namnets frekvens. Det största skyddsintresset föreligger därför när namnet bärs av endast en släkt, men föreligger också i fall då namnet ger association till endast ett begränsat antal släkter och därigenom väcker föreställningen om viss släkttillhörighet. Förutom namnfrekvensen kan också andra faktorer vara av betydelse, främst den ordbildningstyp som namnet tillhör. Man har att ta hänsyn till frekvensen av namnets språkliga strukturtyp, de språkliga beståndsdelarnas form och betydelse samt det sätt på vilket de sammanfogats till ett namn.” (Ahlqvist, Fredrik, Släktnamnshindret i svensk varumärkesrätt, Institutet för immaterialrätt och marknadsrätt vid Stockholms universitet, Juristförlaget, 1995 s. s. 60-61)
95. Även om lagstiftaren i PNL tagit bort den uttryckliga hänvisningen till egenart som fanns i tidigare namnlagar och som NJA 1973 s. 717 och NJA 1985 s. 563 utgått från innebär PNL:s ikraftträdande inte att efternamnets nivå av särprägel saknar relevans vid bedömningen av skyddsomfånget. Den princip om skyddsomfång som framgår av NJA 1973 s. 717 och NJA 1985 s. 563 är alltså relevant.
96. Som PMÖD funnit på s. 7 i Domen innebär PNL:s ikraftträdande sannolikt att fler personer än tidigare kan göra gällande ett materiellt namnskydd till sitt efternamn. Då fler – och eventuellt avsevärt fler – personer nu bär efternamn med materiellt namnskydd blir också skillnaderna mellan de olika efternamnen inom denna grupp större. Vid ena extremen återfinns efternamn med upp till 1 999 medlemmar i släkten och med en vanlig ordbildningstyp. Vid andra extremen återfinns efternamn som bara bärs av en handfull medlemmar i släkten och med en ovanlig

ordbildningstyp. Om något innebär PNL:s ikraftträdande således att behovet av en princip om olika skyddsomfång för olika efternamn är större nu än var fallet när Högsta domstolen meddelade dom i NJA 1973 s. 717 och NJA 1985 s. 563.

97. PMD anser även att principen om olika skyddsomfång i NJA 1973 s. 717 och NJA 1985 s. 563 ska tillämpas även i tiden efter PNL:s ikraftträdande, se PMT 15691-16 (Bernadotte & Falk). I det målet gjorde PMD just en sådan bedömning av efternamnets särprägel utifrån de tre faktorerna som följer av NJA 1973 s. 717 och NJA 1985 s. 563 och fann att efternamnet var i hög grad särpräglad och förtjänade ett ”starkt skydd”.
98. Familjen Bragnum anser att efternamnet Bragnum är minst lika särpräglad som efternamnet Wänerskog (NJA 1973 s. 717):
- 1) släkten Wänerskog bestod av elva medlemmar som burit namnet sedan 1941 medan Familjen Bragnum består av 14 medlemmar som burit namnet sedan 1939; och
 - 2) efternamnet Wänerskog hade geografisk anknytning till Sveriges största sjö Vänern medan efternamnet Bragnum har geografisk anknytning till fyra små orter i Västra Götaland.
99. Om något är efternamnet Bragnum mer särpräglad än Wänerskog då dess ordbildningstyp är ovanligare än efternamnet Wänerskogs förhållandevis enkla kombination av sjön Vänern och skog.
- 1) Varken orddelen Bragn eller -um i efternamnet Bragnum har någon vedertagen betydelse för den svenska allmänheten och det sammansatta ordet/efternamnet Bragnum är inte av normal ordbildningstyp som känns igen i andra svenska ord.
 - 2) Vad särskilt avser orddelen -um i efternamnet Bragnum gör PMÖD på s. 9 i Domen gällande att ändelsen -um skulle förstås av den svenska allmänheten som betydandes hem, boplatz eller gård, och att ordändelsen -um således signalerar att ordet avser en ort/platz/geografisk beteckning. Denna slutsats är enligt Familjen Bragnum långsökt och motsägs av den åberopade marknadsundersökningen. Marknadsundersökningen visar nämligen att endast 0,8 procent av respondenterna kopplat just ändelsen -um till en geografisk plats eller liknande då dessa respondenter svarat att Bragnum ”låter som en stad” eller liknande, dvs. att dessa respondenter inte visste att Bragnum var en faktisk geografisk beteckning men tyckte ordet Bragnum ”låter” som att det är en ort/platz/geografisk beteckning. PMÖD:s minoritet delar marknadsundersökningens slutsatser att det inte visats att ändelsen -um har någon betydelse över huvud taget för den svenska allmänheten, s. 14 i Domen. (Som jämförelse kan nämnas i NJA 1973 s.

717 där Högsta domstolen fann att Wänerskog var särpräglad, och Svea hovrätts bedömning i mål 1990-01-16 DT 3 (Rosenvik) där hovrätten fann att efternamnet Rosenvik var särpräglad. Detta trots att det borde vara vedertaget att ändelserna -skog och -vik avsevärt oftare används för att signalera att ett ord avser en geografisk plats än -um.) Familjen Bragnum ansluter sig till den skiljaktiga minoritetens tolkning att ordändelsen -um inte kan ges någon relevant självständig betydelse i målet.

100. PMÖD:s minoritets slutsats på s. 15 i Domen att ”Med hänsyn till att efternamnet har sitt ursprung från en geografisk plats och också är identiskt med namnet på den platsen, måste efternamnet dock anses ha en låg särprägel” blir emellertid besynnerlig utifrån hur särprägel bedöms inom känneteckensrätten i allmänhet och namnrätten i synnerhet.
101. Som beskrivits ovan framgår av NJA 1973 s. 717 att tre faktorer ska användas vid bedömningen av efternamnets särprägel: ordbildningstyp, individualiseringsförmåga samt antalet bärare av namnet. För att omständigheten att Familjen Bragnums efternamn härleds från en geografisk plats ska inverka menligt på efternamnets särprägel måste denna geografiska plats vara känd i någon relevant utsträckning. PMÖD:s minoritet har dock själva funnit att de geografiska platser som benämns Bragnum inte är kända för allmänheten.
102. Sammanfattningsvis menar Familjen Bragnum att den princip om efternamns olika skyddsomfång som framgår NJA 1973 s. 717 och NJA 1985 s. 563 ska tillämpas vid nackdelsbedömningar enligt 2 kap. 6 § FL även i tiden efter PNL:s ikraftträdande. Tillämpningen av denna princip i detta mål visar att Familjen Bragnums efternamn ska anses vara i hög grad särpräglad och ges ett särskilt stort skyddsomfång, eftersom det är av ovanlig ordbildningstyp, har hög individualiseringsförmåga och mycket lågt antal bärare. Omständigheten att Familjen Bragnums efternamn härleds från en ort i Västra Götaland är inte skadligt för efternamnets särprägel då denna ort inte är känd för den svenska allmänheten och inverkar därför inte på bedömningen av nackdelsrekvisitet.
103. Som PMÖD:s minoritet påpekar på s. 15 i Domen innehåller NJA 1985 s. 563 också ett särskilt uttalande att
”den som antar ett efternamn, där hela eller större delen av namnet leder sitt ursprung från en geografisk benämning, får räkna med en viss risk för förväxling med allehanda liknande eller snarlika sammansättningar med samma anknytning.”
104. Det är riktigt att Familjen Bragnum efternamn leder sitt ursprung från en geografisk benämning, nämligen en av de fyra små orter i Västra Götalands län som heter Bragnum. Detta innebär emellertid inte att principen i NJA 1985 s. 563 om att bäraren av ett sådant efternamn får räkna med viss risk för förväxling är tillämplig i

detta fall. Uttalandet i NJA 1985 s. 563 säger nämligen att Familjen Bragnum får räkna med viss förväxling mellan Familjen Bragnums efternamn och verksamheter med anknytning till den geografiska platsen Bragnum. Svarandebolagens verksamhet under Företagsnamnen avser en verksamhet i Stockholm utan anknytning till någon ort som heter Bragnum, vilket beskrivs i detalj nedan vid p. 105-117. I vart fall ska Familjen Bragnum inte behöva räkna med den höga grad av risk för förväxling som finns mellan familjens efternamn och Företagsnamnen.

Vilseledande

105. I andra hand, för det fall Högsta domstolen skulle finna att efternamnet Bragnum främst uppfattas som en geografisk beteckning och därför har dubbelbetydelse och Familjen Bragnums talan inte ska bifallas enligt förstahandsgrunden, görs gällande att Företagsnamnen är vilseledande i strid med 2 kap. 2 § femte punkten FL och därför ska hävas.
106. Hävningsbestämmelsen om vilseledande utgör ett uttryck för den s.k. sanningsprincipen inom känneteckensrätten som bl.a. beskrivs i prop. 1974:4.
- ”För egen del tillmäter jag den angivna sanningsprincipen stor vikt. Som utredningen framhåller har denna princip väsentligt större praktisk betydelse i firmarätten än i varumärkesrätten. Detta sammanhänger med att firman ofta innehåller upplysningar om näringsidkaren och den verksamhet han bedriver. Oriktiga eller missvisande sådana uppgifter kan vilseleda konsumenterna och skada andra företagare i branschen.” (s. 170)
- ”Förslag har därför framförts att registreringsförbudet endast skulle gälla firmor som ’uppenbarligen’ är ägnade att vilseleda allmänheten. Detta överensstämmer med vad som gäller enligt varumärkeslagen. Jag vill trots detta inte ansluta mig till förslaget utan anser mig med hänsyn till vikten av att sanningsprincipen upprätthålls med kraft inom firmarätten böra förorda den av utredningen föreslagna lydelsen. Jag är visserligen medveten om att registreringsmyndighetens möjligheter att beakta ett förbud mot registrering av vilseledande firma är begränsade. Motsvarande gäller flera andra registreringshinder. Ett förbud mot registrering har emellertid ändå ett värde, eftersom det kan åberopas inte bara vid registreringstillfället utan också senare, som grund för talan om hävande av registrering.” (s. 171)
107. Av citerade förarbetsuttalanden framgår att sanningsprincipen ansetts objektivt viktigare i företagsnamnsrätten än i varumärkesrätten. Det är naturligt då företagsnamnet ofta innehåller information om t.ex. bolagets verksamhets geografiska fokus som varumärket i regel saknar.
108. Av doktrin framgår att ett vilseledande av denna typ innebär ”att ett allmänt intresse åsidosätts genom att allmänheten löper en fara för att missledas om den

prestation som erbjuds och förfarandet kan också framstå som bedrägligt” (Essén m.fl., Firmarätt, Företagsnamn i praktiken, fjärde upplagen, Nordstedts Juridik, 2013). Av samma doktrinkälla framgår på s. 94ff:

”Enligt 10 § 1 st. p. 3 FL registreras firma inte om den, i annat fall än som anges i punkterna 1-2, är ägnad att vilseleda allmänheten. Bestämmelsen utgör ett negativt uttryck för den inom firmarätten, liksom även inom varumärkesrätten, av ålder gällande principen att kännetecken till sitt innehåll ska överensstämma med sanningen. [...]

Sanningsprincipen har väsentligt större praktisk betydelse i firmarätten än i varumärkesrätten. Detta sammanhänger med att firman ofta innehåller upplysningar om näringsidkaren och den verksamhet han bedriver. Oriktiga eller missvisande sådana uppgifter kan vilseleda konsumenterna och skada andra företagare i branschen. [...]

Vid vilseledande åsidosätts främst ett allmänt intresse genom att allmänheten löper fara att missledas om den prestation som ställs i utsikt och förfarandet kan därför också te sig bedrägligt. Vid förväxling rör det sig om misstag i fråga om verksamhetens identitet. Köparen tror att han vänt sig till A medan han i själva verket har att göra med B. Förväxling med annans firma kan emellertid även medföra att allmänheten vilseleds. I fall då kännetecknen är identiska eller mycket lika kan förväxlingsbarheten nämligen medföra att allmänheten vilseleds om verksamhetens kommersiella identitet. [...]

I förarbetena till FL betonades att sanningsprincipen bör upprätthållas med kraft inom firmarätten (prop. 1974:4 s. 170 f.).”

109. PMÖD har på s. 11 i Domen funnit ”att angivandet av en geografisk plats i företagsnamnet i och för sig i vissa fall skulle kunna anses vara vilseledande, om näringsverksamheten inte har någon faktisk koppling till eller riktar sig mot den platsen och uppgiften i företagsnamnet helt saknar grund.” I aktuellt fall anser dock PMÖD att svarandebolagen ”har anknytning till orten Bragnum genom att Bolagen bedriver viss verksamhet därifrån.”
110. PMÖD beskriver i Domen inte närmare de omständigheter som domstolen anser visa att svarandebolagen bedriver verksamhet från orten Bragnum. I målet har svarandena dock gjort gällande att följande omständigheter visar att svarandebolagen bedriver verksamhet från orten Bragnum:
- 1) att en av Bragnum Invests huvudägare Lars Österberg har en släktgård i orten Bragnum där han tillbringar mycket tid;
 - 2) att Österberg befunnit sig på sin släktgård när han utfört arbete för svarandebolagen;

- 3) att svarandebolagen anknyter till orten i visst presentationsmaterial; samt
 - 4) att svarandebolagen två veckor innan huvudförhandlingen i PMÖD registrerat om sina formella bolagssäten från Stockholm till Bragnum.
111. Familjen Bragnum anser att ingen av dessa omständigheter utgör en för FL relevant anknytning mellan svarandebolagen och orten Bragnum.
 112. Sanningsprincipen och bestämmelsen om vilseledande i 2 kap. 2 § femte punkten FL värnar om att allmänheten inte ska riskera vilseledas av företagsnamnet. Detta innebär enligt Familjen Bragnum att anknytningen mellan verksamheten i svarandebolagen och orten Bragnum måste vara verklig och bestå av något som allmänheten kan uppfatta, t.ex. att verksamheten bedrivs i en affärslokal på orten, eller att produkter tillverkas på orten.
 113. Inga av de omständigheter svarandena gör gällande i denna del kan uppfattas av allmänheten i orten Bragnum eller knyter på annat sätt svarandebolagens verksamhet till orten på ett sätt som är synligt för allmänheten. Det är inte heller svarandebolagen som äger en fastighet i orten Bragnum, det är Österberg som privat äger släktgården tillsammans med sin mor.
 114. Om det, som PMÖD finner i Domen, skulle räcka att innehavaren av ett företagsnamn, med den specifika geografisk anknytningen Bragnum, påstår att visst arbete utförts i ett fritidshus i Bragnum för att svarandebolagens verksamhet ska anses ha en relevant koppling till denna plats skulle hävningsgrunden om vilseledande enligt företagsnamnsrätten helt urholkas. I det moderna uppkopplade samhället utför vi allt oftare och i allt större utsträckning arbete från olika platser med hjälp av tekniska hjälpmedel. I själva verket kan vi idag inom många yrken rent fysiskt befinna oss var som helst när vi arbetar. Den omständigheten kan emellertid inte innebära att företagets verksamhet har relevant anknytning till vilken ort som helst så länge något arbete rent fysiskt har utförts där, utan kopplingen mellan ett företags verksamhet och en geografisk plats måste vara verklig.
 115. PMÖD har även på s. 11 i Domen funnit att svarandebolagen har anknytning till orten Bragnum genom att svarandebolagens styrelser numera sedan två veckor innan huvudförhandlingen i PMÖD också har säte i Bragnum.
 116. Familjen Bragnum anser att omständigheten att svarandebolagen två veckor innan huvudförhandlingen vid PMÖD ändrade de tre bolagens registrerade säten från Stockholm till Bragnum, måste bedömas i ljuset av att de tre bolagens enda registrerade adress och registrerade arbetsställe alltfjämt är Stockholm samt att verksamheten faktiskt bedrivs från lokaler i Stockholm. Ändringen av säte alldeles innan huvudförhandlingen är en papperskonstruktion för att om möjligt minska svarandenas risker i detta mål. Denna omständighet kan i sig inte anses innebära att svarandebolagen har relevant anknytning till orten Bragnum.

117. Sammanfattningsvis menar Familjen Bragnum att svarandebolagen saknar relevant anknytning till den geografiska platsen Bragnum och därför är Företagsnamnen vilseledande och ska hävas enligt 2 kap. 2 § femte punkten FL.

SKÄL FÖR BEVILJANDE AV PRÖVNINGSTILLSTÅND

118. Som utvecklats ovan anser Familjen Bragnum att målet innehåller flera frågor som det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar.

Hävning på grund av efternamnshinder

Begreppet dubbelbetydelse

119. PMÖD har helt korrekt konstaterat att det inte finns några avgöranden från Högsta domstolen som närmare belyser hur bestämmelsen i 3 kap. 1 § med hänvisning till 2 kap. 6 § FL ska tillämpas i fråga om namn med påstådd dubbelbetydelse (Domen sidan 9). Däremot finns avgöranden från hovrätterna som Domen avviker ifrån. Domen avviker även från uttalanden i förarbetena. Eftersom praxis från Högsta domstolen saknas och underrätternas avgöranden är motstridiga och nu även oklara i förhållande till förarbetena får rättsläget anses vara oklart. Redan av detta skäl är det av vikt för ledning av rättstillämpning att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd och tar ställning till frågan.
120. Som angetts ovan har PMÖD vid sin bedömning av rekvisitetet ”ägnat att uppfattas som” och den därmed sammanhängande frågan om efternamnet/ordet Bragnum har dubbelbetydelse, funnit att det saknar betydelse för denna bedömning om den geografiska platsen Bragnum är känt för den svenska allmänheten. PMÖD:s minoritet anser för sin del att denna typ av efternamn endast har dubbelbetydelse om aktuell geografisk plats är tillräckligt känd hos den svenska allmänheten. Även omständigheten att överrättens ledamöter kommer till två helt olika slutsatser ifråga om hur begreppet ska förstås medför att rättsläget får betraktas som oklart.
121. Domen klargör således inte rättsläget utan medför snarare att frågan om dubbelbetydelse idag är än mer oklar än tidigare. Även av denna anledning vore det således av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen meddelade prövningstillstånd.
122. Som PMÖD konstaterar i Domen görs bedömningen av dubbelbetydelse i första hand av registreringsmyndigheten. Om PMÖD:s analys är korrekt kommer Domen att medföra ett systemskifte i registreringsmyndighetens arbete. I NIR 1994 s. 97 förespråkar Uggle en förändring av bedömningen av släktnamnshindret och en förändring av proceduren för hanteringen av detsamma. Ugglas förslag innebär en skärpt prövning till förmån för näringskännetecken och till nackdel för släktnamn. Domen innebär samma sak. Ugglas förslag har emellertid inte fått gehör hos lagstiftaren. Tvärtom har lagstiftaren under lagstiftningsarbetet som resulterade i PNL ansett att ingen förändring av denna typ bör göras för att inte snedvrida det

system med korsvist skydd som skapats mellan namn-, företagsnamn- och varumärkesrätterna. Enligt Familjen Bragnum beror lagstiftarens ställningstagande på att Ugglas förslag inte tagit hänsyn till namnrättens särskilda föremål, utan ensidigt sett till möjligheten att effektivisera hantering av ansökningar om registrering. Det är enligt vår mening en allt för snäv syn på en bred fråga som sträcker sig över flera olika lagar med olika skyddsföremål. Ett systemskifte av nu nämnt slag bör endast ske genom lag, om ett sådant skifte bedöms vara lämpligt. Även av denna anledning är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen meddelade prövningstillstånd.

Nackdel

123. PMÖD:s majoritet har av naturliga skäl inte prövat huruvida användningen av namnet Bragnum medfört en nackdel för familjen Bragnum i den mening som avses i 3 kap. 1 § FL med hänvisning till 2 kap. 6 § FL:s mening. Nackdelsrekvisitet har däremot prövats av PMÖD:s minoritet, som funnit att det inte är uppfyllt. Tidigare praxis från Högsta domstolen har inte närmare belyst nackdelsrekvisitets innebörd och omfattning. När frågan prövats av Högsta domstolen i NJA 1973 s. 717 och NJA 1985 s. 563 har den endast berörts mycket kort. Vad som kan utgöra nackdel har främst berörts i underrättspraxis. PMÖD:s minoritet har nu funnit att liknande omständigheter som i tidigare underrättspraxis ansetts utgöra nackdel i lagens mening inte utgör nackdel i detta fall. Konstateras kan alltså att de avgöranden som finns på området är motstridiga. Även vad gäller nackdelsrekvisitet är alltså rättsläget oklart. Det är därför av vikt för ledning av rättstillämpning att Högsta domstolen tar ställning till vad som utgör nackdel i 2 kap. 6 § FL:s mening.

PNL:s förhållande till 1982-års namnlag och tidigare praxis

124. Frågan vad PNL inneburit för bärare av efternamn med särskilt skydds materiella namnskydd enligt 23 § i förhållande till 1982-års namnlag har så vitt känt endast prövats i detta mål. PMÖD:s majoritet har funnit att PNL inneburit en försvagning av det materiella namnskyddet och att befintlig praxis därför saknar eller är av mindre relevans.
125. Då PMÖD:s majoritets slutsats står i direkt strid med förarbetsuttalanden skapar Domen osäkerhet vad avser PNL:s tillämpning och det materiella namnskyddets omfattning. Det är därför av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen klargör PNL:s förhållande till 1982-års namnlag och tidigare praxis.

Hävning på grund av vilseledande

126. Frågan under vilka omständigheter ett företagsnamn ska anses vilseleda allmänheten i enlighet med 2 kap. 2 § 5 punkten FL, p.g.a. att verksamheten saknar anknytning till den geografiska plats som företagsnamnet anknyter till, har så vitt känt endast prövats av underrätter.

127. Som angetts ovan har PMÖD funnit att angivandet av en geografisk plats skulle kunna vara vilseledande, om näringsverksamheten inte har någon faktisk koppling till eller riktar sig mot den platsen och uppgiften i företagsnamnet helt saknar grund. PMÖD har dock funnit att motparterna har anknytning till orten Bragnum (se närmare härom i punkterna 109 f).
128. Som familjen Bragnum utvecklat ovan innebär PMÖD:s slutsats att hävningsgrunden såvitt avser vilseledande helt urholkas. Frågan om hur stark anknytning till en geografisk plats ett företag måste ha för att rekvisitet vilseledande ska anses uppfyllt och vilka omständigheter som kan innebära att tillräcklig anknytning föreligger har inte tidigare prövats av Högsta domstolen. Mot bakgrund av det oklara rättsläget är det även av dessa skäl av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd.

BEVISNING

129. Familjen Bragnum åberopar samma bevisning med samma bevis- respektive förhörstema som åberopats vid PMÖD.
130. Muntlig bevisning med Pontus Bragnum åberopas genom uppspelning av Patent- och marknadsdomstolens inspelning.

Som ovan

Henrik Wistam

Hans Eriksson